

Андрій Бойко-Гагарін
ORCID: 0000-0003-4610-3665

НЕВІДОМИЙ ЖЕТОН – 25 КОПІЙОК КРЕМЕНЕЦЬКОГО ВІЙСЬКОВОГО ЗІБРАННЯ

UNKNOWN 25 KOPECKS TOKEN OF THE KREMENETS MILITARY ASSEMBLY

Розмінна криза 1860-х років в Російській імперії спричинює появу заміників грошей, якими користувалось купецтво. Додатковою причиною виникнення заміників грошей стала також наявність комісії за обмін кредитних білетів на монети у розмірі 5 – 6% від суми. За відсутності можливості видати решту покупцеві за придбаний товар дрібними монетами видавалися грошові сурогати на необхідну суму. Восени 1870 року російською владою накладено заборону на використання приватних грошовий сурогатів. Частіше використання приватних грошей застосовувалось у ресторанах, торгових крамницях, готелях, на фабриках та заводах, виражаючись як у грошах, так і в натуральному еквіваленті: сніданок, паливо, продукти харчування тощо [1, 55–63].

Відомі приватні металеві бони також у військових зібраннях та товариствах, обіг їх було регламентовано Уставом офіцерських зібрань 1874 року. Металеві бони виготовлялись на замовлення військових частин та гарнізонів, карбувались у приватних гравірувальних майстернях. Металеві бони використовувались як засіб платежу в їдальнях та буфетах офіцерських зібрань, номінальна вартість їх відповідала вартості закусок, чаю, обіду тощо. Члени зібрання могли придбати бони в необмеженій кількості, натомість їх обіг поза межами зібрання заборонявся [2, 49].

В одному із перших каталогів металевих бонів автора А. В. Тункеля повідомляється про кременецькі знаки номіналом 15 та 20 коп. та діаметром 20 мм та ідентичним написом на аверсі [3, № 369-370]. В мережі Інтернет нам вдалося відшукати повідомлення про наявність у приватних зборах також бонів інших номіналів (Рис. 1). Нещодавно в середовищі спілкування колекціонерів та поціновувачів старовини з'явилось повідомлення з проханням атрибуції нового виявленого металевого бону Кременецького військового зібрання номіналом 25 коп. (Рис. 2).

Аверс всіх відомих на сьогодні бонів Кременецького військового зібрання практично однаковий. В центрі поля аверсу частина легенди знаку, початок легенди півколом у верхній та завершення у нижній частині вздовж канту, між словами прикраси у вигляді лілей.

КРЕМЕНЕЦЬКАГО ВОЕН: СОБРАНІЯ

На реверсі знаку зображено номінал цифрами **25** без зазначення назви

.....
грошової одиниці (коп.). Жетон карбований із металу коричневого кольору, заготовка діаметром 20 мм. Місце виявлення металевого бону та його власник невідомі.

Отже, виявлений металевий бон Кременецького військового зібрання розширює наше уявлення про номінальний ряд цих грошових замінників та відкриває нову сторінку в історії грошового обігу України. Як бачимо, номінальний ряд відомих жетонів Кременецького військового зібрання відповідає номінальному ряду обігових срібних монет Російської імперії на час свого побутування. Тому існує висока ймовірність того, що незабаром нумізматам стануть відомі марки також інших номіналів.

Джерела та література

1. Гуржій І.О., Бойко-Гагарін А.С. Грошові сурогати купецтва у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. Український історичний журнал. № 5. Київ, 2020. С. 55–63.
2. Колесницкий В. Монетовидные марки военных собраний частей, дислоцированных на территории Беларуси. Банковский вестник. Ноябрь 2003. Минск, 2003. С. 49–51.
3. Тункель А.В. Металлические боны России и СССР. Донецк, 1992. 120 с.

Ілюстрації

Рис. 1. Серія металевих бонів Кременецького військового зібрання

Рис. 2. Жетон 25 коп. Розмір 20 мм.